

LBRIS

We know
books

ARHIM. EMILIANOS
SIMONOPETRITUL

DUMNEZEIESCUL URCUȘ

TĂLCUIRE LA
CUVIOSUL TEOGNOST

Traducere din limba greacă
Ierom. Agapie Corbu

SP. HOCHEVIC

CUPRINS

PROLOG	VII
1. CAPETELE 1-5.....	3
2. CAPETELE 6-12.....	31
3. CAPETELE 13-18.....	59
4. CAPETELE 19-25.....	105
5. CAPETELE 27-30, 32-34.....	127
6. CAPETELE 41-48.....	157
7. CAPETELE 49-57.....	195
8. CAPETELE 58-64.....	225
9. CAPETELE 65-75.....	245

1

Pentru intrarea noastră în noul an bisericesc, m-am gândit să citim un text al Cuviosului Părintelui nostru Teognost, din cel de-al doilea volum al *Filocaliei*¹. Se pare că autorul este un sfânt din vechime, probabil din secolul al III-lea. În *Capetele* pe care le-a scris întâlnim multe indicii că a avut o formație atică și că, în același timp, cunoștea limba Părinților Bisericii, care au adaptat dialectul atic la limba vorbită, greaca *koine*, așa încât limba să aibă eleganța stilistică a clasicilor, dar și putința de a fi înțeleasă de oamenii epocii lor, pentru a fi, pe cât posibil, vie și atrăgătoare.

În scurta biografie a Sfântului, care premerge lucrării lui și care a fost scrisă de Cuviosul Nicodim Aghioritul, se spune că s-ar putea ca Teognost să fi fost alexandrin. Judecând după lucrarea sa, putem trage

¹ Trimiterea este făcută la ediția greacă a *Filocaliei*. În ediția română, scrierea se află în volumul al patrulea. (n.tr.)

concluzia că acest cuvios este dintre acei oameni care n-au trecut prin viață zadarnic și fără roade, ci cu reușită în făptuire și cunoștință, adică în viața practică și în virtute, în dobândirea simțului duhovnicesc și în descoperirea tainelor cerești. În biografia sa, Cuviosul Nicodim spune:

Acesta era dintre cei care au viețuit cu făptuirea și cunoștința și, prin curăția vieții, a avut harul Duhului locuind într-însul. Minteaa i-a fost luminată cu iluminările Acestuia, prin care se face în mod firesc descoperirea tuturor, iar prin adierile Sale pline de viață, mintea lui, ca un instrument muzical insuflat, a cântat aceste capete asemenea unei cântări cu totul armonioasă și sfinte.

Cu alte cuvinte, Cuviosul Teognost a dobândit o asemenea curăție a vieții, așa cum o dovedește scrierea sa, încât a reușit să aibă locuind în inima sa harul Sfântului Duh, cu ale Cărui iluminări mintea i-a fost luminată și a alcătuit, frumos și dulce, capetele de față. Prin adierile pline de viață ale Sfântului Duh, mintea sa, ca un instrument muzical de suflat, a izvodit această cântare cu totul armonioasă și sfântă.

Iar prin harul aflat în ele și prin înțelesurile duhovnicești, atrage auzul și cugetarea cititorilor și îmboldește spre zelul făptuitor al împlinirii lor. Pentru că prin ele este arătat felul aparte al făptuirii și este învățată fără rătăcire înălțarea spre contemplație.

Prin harul și înțelesurile duhovnicești cuprinse în aceste *Capete*, cititorul este atras și prin auz, și prin cugetare. Fiecare cap, ca un bold, te face să-ți revii și să fii condus spre zelul făptuitor al dobândirii înțelesurilor sale duhovnicești. Pe de altă parte, sufletul este povățuit într-un mod cu totul deosebit pe calea făptuirii, a felului în care poate să se înalțe prin făptuire la viața duhovnicească. Iar când vei dobândi făptuirea, aceasta, ca o scară, te va înălța fără rătăcire la contemplație, la Cer.

Și cum și în ce fel trebuie să fie cel cinstit cu preoția poate cineva să afle cu precizie din aceste [capete].

În plus, *Capetele* ne arată cum trebuie să fie adevăratul preot, cel care a fost cinstit cu preoția. Să nu uităm că preoția nu este doar cea care a înlocuit preoția levitică, ci este și aceasta pe care o purtăm înlăuntrul nostru, ca părtași ai vrednicilor Domnului. Fiecare credincios, bărbat sau femeie, este și preot, este și învățator, este și împărat. Dar, în primul rând, este preot. Dacă nu am avea preoția, nu am putea să-I aducem lui Dumnezeu nici jertfele noastre, nici slujba noastră, nici rugăciunile noastre, nici strigătele inimilor noastre.

Prin urmare, *Capetele despre preoție* privesc fiecare inimă, și cu atât mai mult pe cea de monah, întrucât monahul este cel care intră în cele de nepătruns ale Bisericii, este cel căruia i se dezvăluie tainele duhovnicești. De aceea există o tradiție potrivit căreia monahii erau tunși în interiorul altarului, iar ca o amintire a acestei rânduieli, acum facem tunderea în fața ușilor

împăratești. Monahul intra în altar și rămânea acolo opt zile și, în fiecare zi, cânta tropare și citea scrieri care privesc viața monahală.

Și aduc mult folos duhovnicesc și trezvie mântuitoare celor care se împărtășesc din ele cu iubire de osteneală.

Ce să vă mai spun acum? – zice Cuviosul Nicodim. Nu vreau să vă spun multe, dar, dacă vreți să urmați calea folosului duhovnicesc și a trezviei, care aduce mântuire, veți găsi în aceste *Capete* comoara pe care o căutați.

Titlul *Capetelor* este următorul:

Despre făptuire și contemplație și despre preoție, al cărei acrostih este: Precucuvioșilor părinți Lazăr și Varlaam, Teognost, cel cu totul neînsemnat și nevrednic de toată lumea.

Eu, zice Cuviosul Teognost, cel mai neînsemnat decât toți oamenii, gunoiul pământului (*cf.* 1 Cor. 4, 13), nevrednic de tot ceea ce se află în lume, dedic aceste *Capete* precucuvioșilor părinți Lazăr și Varlaam. Este evident că acești doi părinți i-au pus Cuviosului întrebări în legătură cu problemele cuprinse în *Capete* și ne-au dat prilejul să avem și noi această comoară alcătuită din cele aproximativ șaptezeci de capete. Să le vedem!

Să socotești că ai virtute adevărată atunci când vei disprețui în mod desăvârșit toate cele de pe pământ, având inima gata întotdeauna, prin conștiință curată, să călătorească spre Domnul. Iar dacă vrei să fii cunoscut de Dumnezeu, fă-te necunoscut de oameni, pe cât e cu putință. [1]

Dacă simți, zice Cuviosul, că ai o virtute și vrei să vezi dacă este adevărată, o vei judeca, mai întâi, după faptul că disprețuiești sau nu toate cele de pe pământ. Dacă există ceva pe care nu-l disprețuiești, dacă, de exemplu, nu-ți disprețuiești tatăl și mama, prietenii, rudele duhovnicești și trupești, educația și dorințele tale, părerile tale și lumea, cărțile și slava, dorința ca oamenii să te accepte, să nu spui că virtutea ta este adevărată!

În al doilea rând, este oare inima ta gata, așa încât să treci la Domnul în orice clipă? Ai îndrăzneală înaintea lui Dumnezeu? Este conștiința ta cu totul curată? Poți să spui: „Nu mă știu vinovat cu nimic!“, așa cum a spus Apostolul (*cf.* 1 Cor. 4, 4), adică să nu afli nimic în mine care să-mi arate că greșesc față de Dumnezeu, că nu am nici cel mai mic păcat pe care îl lucrez sau îl vreau sau îl acopăr sau pe care nu îl îndepărtez? Dacă e așa, atunci poți să spui că ai virtute.

Prin urmare, trăsăturile adevăratei virtuți sunt două: disprețuirea a toate și să fiu gata să zbor și să merg la Hristos. Dorul meu arzător, orice aspirație duhovnicească, dorințele duhovnicești și avântul după virtute și sfințenie, înclinația spre curăție, dispoziția pentru slujbe și rugăciunea mea, toate acestea au ca pisc această ultimă clipă în care mă voi găsi față în față cu Dumnezeul meu (*cf.* 1 Cor. 13, 12). Așa cum un tânăr nu așteaptă altceva decât momentul nunții, tot așa și noi așteptăm adevărata și veșnica noastră nuntă, clipa în care ne vom întâlni, prin moarte, cu Dumnezeul nostru. Îndepărtarea noastră de țărână și plecarea noastră din „cortul“ nostru arată comuniunea și unirea noastră cu Duhul.

În plus, dacă nu vrem doar să încercăm să vedem dacă avem virtute, ci vrem și să ne cunoască Dumnezeu, atunci să ne îngrijim ca oamenii să nu ne știe. Să luăm un exemplu! Dacă vine cineva și ne salută, fără să ne lase impresia că își amintește de noi, simțim o amărăciune. Și, chiar dacă stăm la vorbă cu el, nu vom avea tihna să discutăm plăcut, nu vom fi binevoitori și bucușii. Dar când acela ne va cinsti și va da semne că își aduce aminte de noi, că ne iubește și că ne prețuiește, atunci inima noastră se deschide și răspândim și noi asupra lui iubirea noastră. După Cuviosul Teognost, toate acestea sunt „deșertăciunea deșertăciunilor“ (Eccl. 1, 2), pentru că oamenii sunt muritori, sunt vântul care se duce. Există însă Unul, Cel ce este (cf. Ieș. 3, 14), Cel ce pururea este, Care merită să ne cunoască și să ne „cheme pe nume“, așa cum spune pilda păstorului celui bun (cf. In. 10, 1 ș.u.). Prin urmare, dacă vrem ca Dumnezeu să ne cunoască, atunci să ne străduim cât de mult putem ca oamenii să nu ne știe.

Ia seama la mângâierile de prisos ale trupului și fe-rește-te de ele, ca să nu fii lipsit de ceva din ostenele tale! Adică, pe măsura ostenelelor de dinaintea nepătimirii, vine din acestea, de acum înainte, tihna. Socotește ca pagubă nu lipsirea de dulcele vieții, ci căderea din cele mai înalte prin desfătarea de acelea. [2]

Dacă vrei să izbutești cea mai înaltă virtute duhovni-cească, treptele dumnezeiescului har și suirea ta pe pis-cul unde Se află Preasfânta Treime, ia aminte la ceea ce

încearcă în fiecare clipă să te doboare și care sunt mân-gâierile de prisos ale trupului! Adică fii atent să nu îți odihnești trupul! Când spunem „trup“, nu înțelegem doar trupul fizic, ci înțelegem omul întreg, care vrea să-i fie comod, să nu i se închidă drumurile, să găsească de îndată tot ce are nevoie, tot ce-i trebuie. Lucrul ace-sta, zice Cuviosul, este moarte, te lipsește de vederea lui Dumnezeu. Așa cum dacă se rupe dintr-odată banda video, se întrerupe orice audiție și vizionare, tot așa se întâmplă și cu mângâierile vieții noastre omenești.

Așadar, fii atent ca mângâierile tale să fie cele de absolută trebuință pentru firea omenească, și mai ales pentru starea ta. De exemplu, omul căsătorit are par-te de mângâierile soției sau ale soțului. Lucrul acesta e firesc în căsătorie, pentru că celor căsătoriți le-a fost dată de către Dumnezeu porunca de a trăi fiecare după cum îi place celuilalt. Faptul ca soțul să-i placă soției sale sau ca soția să-i placă lui reprezintă mângâierea și bucuria, mulțumirea și răsplata vieții celor căsătoriți. Ei se iubesc, și trăiesc, și se bucură. Lucrul acesta se potrivește cu căsătoria. Dar cine nu este căsătorit nu poate avea mângâierea vreunei alte persoane. Pentru că, atunci când este legat de cineva, faptul acesta va fi ori o legătură păcătoasă, ori o colaborare absurdă, nelegiuită și anormală, un „priețeșug osebit“².

² Observațiile Părintelui Emiliano privitoare la omul necăsătorit sunt făcute pentru monahii cărora le tâlcuia textul Cuviosului Teognost. De altfel, însăși slujba călugăriei enumeră „priețeșugul

În ceea ce-l privește pe monah, întrucât este neînsoțit cu cineva, dar căsătorit cu Domnul, felurile de odihnă și mângâierile autentice, care pot să-i dea bucurie, încântare paradisiacă și desfătare, sunt mângâierile Sfântului Duh și căldura tandră pe care o dă familia monahală. Așa cum părinții se bucură de copiii lor, și copiii, de părinți și de frații lor, tot așa este și la mănăstire. Ne bucurăm de slujba noastră, de viața noastră frățască, de sinaxe și de toate prilejurile care ni se dau în mănăstire, dar nu în afara mănăstirii. În afara mănăstirii, monahul se pierde. Și chiar dacă pare că ajunge un magnat, este totuși un om pierdut, fiindcă peștele nu poate trăi în afara mării.

Sigur că trupul nostru, mai ales în caz de boală, are nevoie de anumite mângâieri omenești, dar nu de toate cele pe care am putea să i le dăm. Când omul se învață cu destinderile, cu satisfacția, vrea tot mai multe. Când cineva, de exemplu, nu are un scaun, ci doar un taburet, este mulțumit. După ce îl pui să stea pe scaun, nu va mai putea șede pe taburet, va dori un scaun. Iar dacă va vedea un fotoliu, va vrea fotoliu. Iar dacă se va obișnui cu fotoliul și va vedea un șezlong, va vrea un șezlong. De asemenea, dacă se odihnește pe o saltea și se întâmplă, de la cel rău, ca atunci când merge să se odihnească să verse o lacrimă, zicând „Doamne Iisuse Hristoase“, atunci va spune că cea mai bună rugăciune se face pe o saltea moale. Așa ajungem prin destinderile

osebit“ printre păcatele care îl pândesc pe viitorul monah. (n.tr.)

trupești și sufletești! Trebuie să fim atenți la acest aspect mai ales când suntem bolnavi.

De asemenea, când nu ne simțim tihniți în legăturile noastre sociale, adică dacă avem vreo problemă în sufletul nostru – problema este întotdeauna a noastră, ia naștere dintr-o neatenție de-a noastră sau din iubirea noastră de sine, dintr-o oarecare vinovăție sau micime de suflet, dintr-o nimicnicie sau dintr-un complex de inferioritate –, atunci vrem unele destinderi, așa încât să ne echilibrăm puțin și să nu se vădească halul în care am ajuns. Același lucru se întâmplă și cu mâncarea, cu odihna, cu înlesnirile și cu lucrurile pe care le folosim. Cu cât îi dai unui om, cu atât el devine un iad și vrea să devoreze tot mai mult. Și, oricât i-ai da, n-o să-ți spună nicicând „nu“.

Prin urmare, să nu dăm tihnă trupului nostru, nici odihnă tâmpelor noastre, nici somn pleoapelor noastre, până când vom găti templul Domnului (cf. Ps. 131, 4-5), care este intrarea noastră, prin comuniunea Sfântului Duh, în Sfânta Sfintelor, în cămărilor cerești. Până în acea clipă, monahul trebuie să fie un călător. „În călătorii adeseori“, zice Apostolul Pavel, „în trudă și osteneală, în ispite, în primejdii pe mare“ (cf. 2 Cor. 11, 26-27). Adică numai omul care se supune pe el însuși „cu mâna cea tare“ (Deut. 3, 24), adică cu puterea lui Dumnezeu, și cine înțelege că aici, pe pământ, trebuie să lupte, că trebuie să fie luptătorul și martirul vieții, doar acela intră în cămărilor cerești.

Și ferește-te (ὑποστέλλου) de ele! Verbul ὑποστέλλομαι are sensul precis de „mă strâng de frică“. Folosind acest verb, Cuviosul Teognost vrea să ne spună: Să pui la